

Boerenknechtje

anno 1936

Een roep om recht
voor kinderen en
andere grote mensen

Introdunctie

Johannes Jan van de Glind
en Dirk van de Glind

Dit boek is niet alleen een roep om recht voor de meest kwetsbaren, maar ook een ode aan de veerkracht van de mens. Het vertelt het verhaal van een kind dat geen kind meer mag zijn, maar zich toch staande weet te houden in een wereld van onrecht, uitbuiting en vernederingen.

Hans van de Glind groeit op in een tijd van crisis, armoede en oorlogsdreiging. Als hij in april 1936 van school komt, moet hij zijn droom om verder te leren opgeven. Dertien jaar is hij nog maar als hij van huis moet om als boerenknechtje bij te dragen aan het gezinsbudget en pijnlijk geconfronteerd wordt met de grote verschillen tussen arm en rijk.

Hans heeft een scherp oog voor wat mensen doen en wat hen beweegt. Hij denkt na over de grote vragen van het leven en neemt geen genoegen met gangbare antwoorden. Hij vraagt zich af wie hij is en wat zijn plaats is in de wereld en uiteindelijk heeft hij het lef om op te staan en zijn *eigen* verhaal te schrijven. Het maakt *Boerenknechtje anno 1936* tot een actueel, inspirerend en hoopvol verhaal.

*Johannes Jan
van de Glind in 1942*

*Dirk van de Glind
in 2019*

*Johannes Jan van de Glind
(1922-2000) beschreef vele jaren
later zijn ervaringen als
boerenknechtje.*

*Twintig jaar na zijn overlijden
bewerkte zijn zoon Dirk (1959) zijn
verhaal tot dit bijzondere boek.*

Morgenland
UITGEVERIJ

Woord vooraf

Mijn vader groeide op in de jaren dertig van de vorige eeuw, een tijd van crisis en armoede. Toen hij in 2000 overleed liet hij, onder heel veel meer, zes dikke cahiers na waarin hij zijn ervaringen als boerenknechtje beschreven had. De verontwaardiging en de pijn over het onrecht dat hem als kind is aangedaan, klinken eruit op. Net zoals de roep om recht te doen aan kwetsbare mensen. Dat hij al jong nadacht over de grote vragen van het leven en een scherp oog had voor wat mensen beweegt, geeft zijn verhaal diepgang en reliëf.

Mijn vader begon in 1978 met schrijven over die erbarmelijke tijd; tweeënveertig jaar na dato. In 2020, en dus weer tweeënveertig jaar later, raakte ik geboeid door zijn verhaal. Toen hij boerenknechtje was, was ik er uiteraard nog niet. Toen ik zijn verhaal ging bewerken, was hij er niet meer. Maar het wonder is geschied en over de grenzen van de tijd heen hebben we elkaar verstaan. En dat ik met recht kan zeggen dat we dit boek samen geschreven hebben, stemt me intens dankbaar.

Dirk van de Glind,
Voorjaar 2021

Inhoud

1. Afscheid van school
2. De laatste vrijdagmiddag thuis
3. Het Geheim
4. Het overleg
5. De laatste zaterdag thuis
6. Uit het nest
7. De laatste zondag thuis
8. Zondagavond
9. De eerste werkdag
10. De vaars
11. Tante Kee
12. Weer die vaars
13. Volwassenen
14. Oplopende spanningen
15. Het ongeluk
16. Genoeg!
17. Weer thuis
18. Poeh
19. De matten
20. Het spaarbankboekje
21. De boer in het donker
22. Slikken
23. Opoe
24. Over de schreef
25. De krent
26. Een vrije dag in mei
27. Vertrokken
28. De roep

Afscheid van school

Het is benauwend stil in het lokaal. De bovenmeester heeft alle aandacht en dat is ongewoon. De zevende klas van de School met den Bijbel is doorgaans een rumoerige klas. Maar nu, in het laatste uur voor de grote vakantie, is het ongemakkelijk stil.

De meester is ook in het afgelopen jaar onbarmhartig getreiterd. Vanwege zijn royale neus was hij al snel na zijn komst naar het dorp 'de Jood' genoemd. Eerst nog in het geniep, maar het duurde niet lang of zijn bijnaam ging openlijk rond. Het gebeurde dat hij een briefje vond met 'Dag Jood!' wanneer hij een lade van zijn bureau opentrok. Of dat hij tot hilariteit van de klas volkomen stil viel wanneer hij het schoolbord omdraaide en 'Hallo meneer de Jood!' zag staan.

De meester was een zachtaardige man en hij leek niet opgewassen tegen de zesde en zevende klas. Er waren leerlingen die hem dagelijks het bloed onder de nagels vandaan haalden. Altijd probeerde hij zich te beheersen, maar een enkele keer gaf hij zich over aan zijn losgebroken razernij. Toen Joop, een al te brutale jongen, het had gewaagd hem voor 'vuile Jood' uit te maken ging de belhamel stevig over de knie. De klas schrok ervan, maar de meester zelf niet minder. Hij had zich voorgenomen kinderen niet te slaan en nu hij het toch gedaan had, werd hij gekweld door het gevoel te hebben gefaald. Bovendien verweet hij zichzelf dat hij de klas niet zo had weten te benaderen dat deze uit zichzelf met de vijandelijkheden gestopt was.

Nu, in dit laatste uur, laat de meester zijn blik nog een keer aandachtig over zijn leerlingen gaan. 'Het jaar is voorgoed

voorbij,' denkt hij wat mistroostig, 'en deze kinderen en ik, wij kunnen het nooit meer over doen.' Het lijkt erop dat zijn gedachten overslaan op de jongens en meisjes die op het punt staan de school voorgoed te verlaten. Bijna allemaal gaan ze de maatschappij in: thuis aan het werk, of als knechtje naar een boerderij of fabriek. Slechts een paar kinderen hebben het voorrecht verder te kunnen leren.

'Nog één ding,' zegt de meester, 'ik mag jullie namens het bestuur een Bijbeltje meegeven. Ik hoop dat jullie er elke dag in zullen lezen, jullie hele leven lang. Want de Bijbel zegt het zo duidelijk: wij mensen moeten klein willen zijn, eenvoudig en nederig. We moeten wat over hebben voor de ander, dán is God blij met ons. Jullie gaan nu voorgoed bij mij weg en ik moet bekennen dat ik veel fouten heb gemaakt. Ook voor een meester is het moeilijk om eenvoudig en nederig te zijn.' Zijn stem klinkt vreemd ernstig en het is doodstil in de klas.

Hans van de Glind, die helemaal achteraan zit, links bij het raam, heeft het te kwaad met deze ongewone, geladen stilte. Nu de schooltijd bijna voorbij is, is het voor het eerst echt stil. 'Waarom,' zo denkt hij, 'kan dat nu pas? Waarom moest er altijd zoveel onrust en spanning zijn? Waarom altijd weer dat getreiter? Waarom heeft de meester nu pas alle aandacht?' De meester kijkt Hans even aan en het is net alsof ze elkaar begrijpen, alsof ze van elkaar weten dat ze dezelfde gedachten hebben.

Dan vouwt de meester voor de laatste keer zijn handen en gaat de klas nog eenmaal voor in gebed. Hij vraagt de Vader in de hemel of Hij al deze kinderen de weg wil wijzen na deze zo belangrijke mijlpaal. Of Hij hen wil helpen eenvoudig en nederig te zijn, altijd tot dienst bereid. Of Hij het werk van hun

handen wil zegenen. Met een laatste handdruk bij de open deur laat de meester zijn leerlingen gaan. Hun schooltijd is voorbij.

Hoewel het nog maar eind april is, schijnt de zon volop en voelt het zomers aan, maar Hans heeft er vandaag geen oog voor. Hij moet een uur lopen voor hij thuis is. Het eerste kwartier loopt hij met Ties Veen mee, een zoon van een vrij grote boer.

‘Ziezo Hans, dat zit er gelukkig op, na zeven jaar kan het ook wel een keer! Maar het lijkt wel of jij er helemaal niet blij mee bent dat al dat geleer voorbij is.’

‘Nou ja, het is voor jou ook wel een beetje anders. Jij komt van een grote boerderij en voor jou is er werk genoeg thuis.’

‘Maar jij mag het huis al uit, dat is toch ook niet mis?’ zegt Ties een beetje jaloers. ‘Weet je al waar je heen gaat?’

‘Nee, dat is allemaal nog niet zeker, maar ze zijn al wel om mij geweest. Ze zijn nog van de familie ook, maar ik ken ze nauwelijks.’

‘Waar is het?’

‘Aan het einde van de Dronkelaarseweg, vlak bij Barneveld.’

‘Zo, dat is een heel eind.’

‘Ja, dat is het zeker..!’ zucht Hans

‘Dan kom je zeker niet iedere avond naar huis?’

‘Welnee man, maar één keer in de veertien dagen, op zondag.’

‘Het lijkt mij anders best leuk, zo helemaal naar een andere plek. In ieder geval is alles beter dan die rotschool – wat jij?’ Met een brede grijns geeft Ties een klap op Hans’ schouder en wil beginnen met stoeien. Maar Hans heeft er geen zin in en vindt het helemaal niet erg wanneer ze even verderop met een ‘tot zondag!’ uit elkaar gaan.

Uit het nest

's Avonds, in zijn bosje, verwondert Hans zich over de dag. De hele zaterdag is hij hard aan het werk geweest en ook zijn broertjes hebben vanmiddag nauwelijks tijd gehad om te spelen. En toch is het geen rotdag geweest, maar ligt er een glans van vreugde overheen. De keet is schoon, het wortelbed gewied en Moe is in haar schik. Ze hebben haar flink wat werk uit handen genomen. Misschien is dat het wel dat zo'n fijn gevoel geeft. Dat je iets doet voor een ander, dat je iets betekent voor elkaar, dat je nódig bent en ertoe doet.

'Als je over veertien dagen voor het eerst weer thuiskomt, zal ik wat lekkers koken,' heeft Moe gezegd. Ze keek hem daarbij aan alsof ze tegelijk blij en verdrietig was. 'En nu moeten Kees en Wim alles nog netjes aanharken. Dan heb jij verder vrijaf deze laatste zaterdag thuis.'

Net zoals zijn moeder voelt hij zich nu ook blij en verdrietig tegelijk. Wat zit een mens toch raar in elkaar, denkt hij. Het is toch vreemd dat hij het ergens beroerd vindt dat hij niet meer hoeft mee te helpen? Vanmorgen nog had hij gevonden dat hij veel te veel moest doen deze dag en hij had er bijna ruzie om gemaakt. Maar toen zijn moeder zei dat hij niet hoefde te helpen met harken, vond hij dat opeens helemaal niet leuk. En nog vreemder is het dat het hem zelfs nu nog steekt dat zijn broertjes niet eens tegensputterden, maar zonder dralen aan de slag gingen.

Zo zit hij te denken met zijn rug tegen de hulstboom van misschien wel honderd jaar oud. Hij laat zich even gaan op de onderstroom van verdriet die hij diep vanbinnen op voelt

wellen. Dan begrijpt hij dat het komt omdat ze zijn werk van hem óvergenomen hebben. Hij hoeft het niet meer te doen, nee. Maar hij kán het straks ook niet meer omdat hij van huis zal zijn. Zijn broertjes mogen wél thuisblijven en het voelt opeens alsof ze zijn plekje aan het inpikken zijn. Hij is als een jonge vogel die door de anderen uit het nest geduwd wordt.

Dan staat hij op. Hij wil alles hier in zijn verscholen paradijs nog één keer goed in zich opnemen. Alles tintelt hier van leven. Je kunt de bloemen bijna met de dag zien groeien en de vogels zingen blij, alsof ze zich verheugen over het nieuwe leven dat op komst is. Hoe voorzichtig Hans ook doet, hij kan niet voorkomen dat het kleine vogeltje weer verschrikt opvliegt uit de pol gele lissen vlak voor hem. Eens even kijken. Als ik het niet dacht: nu liggen er vier eitjes in het kleine nest. Wat is dat toch een wonder! En wat is het mooi! Va heeft toch wel gelijk: God ís almachtig!

Dan realiseert hij zich opeens hoe wonderlijk het is dat hij kan nadenken over zijn eigen gedachten. Dat niet alleen de ene gedachte de andere kan uitlokken, maar dat er ónder een gedachte een andere kan schuilgaan. Dat er verschillende lagen zijn waarin hij denken kan, zoals een gebouw verschillende verdiepingen heeft, én een kelder... Hoeveel lagen zijn er eigenlijk in hem? En is hij overal al geweest? Of staat hij nog maar aan het begin van een grote ontdekkingstocht?

Door iets vaker te doen, kun je je er in oefenen en er steeds beter in worden. Kan hij beter worden in denken? Kan hij steeds meer begrijpen door steeds verder en dieper te denken? En kan hij dan, diep in zijn eigen innerlijk, mooie en fijne dingen

beleven waar verder misschien wel niemand iets van weet? Hij voelt dat het mogelijk is. Maar hij voelt ook de keerzijde. Hij weet immers ook nu al van beroerde en nare dingen waar hij met niemand over praten kan; dingen die hem pijn doen en hem eenzaam maken. Moet hij in zijn gedachten wel op zoek gaan naar diepere lagen als hem daar ook diepere pijnen en diepere eenzaamheid wachten? Wat moet hij doen als hij zich misschien zo eenzaam denkt dat het niet meer op te lossen is?

Even schrikt hij terug, maar op hetzelfde moment weet hij dat hij zich nooit wil losmaken van zijn gedachten. Want als mensen wat meer zouden nadenken voor ze iets zeggen of doen, zou het leven een stuk mooier zijn. Dat weet hij heel zeker. Als iedereen wat meer moeite zou doen de ander te begrijpen, dan zou er veel minder narigheid zijn. Dus wat kun je beter doen dan proberen te begrijpen waaróm iemand iets doet of zegt en waarom de dingen gaan zoals ze gaan? En zijn gedachten niet het gereedschap dat daarvoor nodig is?

Boerenknechtje anno 1936

Een roep om recht voor kinderen en andere grote mensen

212 blz.

ISBN 9789083133416

www.morgenlanduitgeverij.nl

www.dirkvandeglind.nl

dvdglind@hotmail.com

**Voel je vrij om deze pdf
te delen met wie je maar wilt.**